

YENİ DEMİR YUMRUK: PUTİN'İN YÜKSELİŞİ – PUTİN'İN RUSYA'DA GÜÇLÜ BİR SİYASİ AKTÖR HALİNE GELMESİNİN NEDENLERİ

*Mehmet Emin GÜVEN**

Geliş/Received: 26.05.2022

Kabul/Accepted: 27.09.2022

Osman Ağır, Yeni Demir Yumruk: Putin'in Yükselişi – Putin'in Rusya'da Güçlü Bir Siyasi Aktör Haline Gelmesinin Nedenleri, Ankara: Orion Kitabevi, 2019, ISBN: 9786059524483

Tarih boyunca dünya siyasetindeki yerini koruyabilme ve etkin rolünü sürdürebilme başarısı gösteren Ruslar, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra yeniden güçlü devlet olabilme arzusunun yoğun şekilde taşımaktadırlar. Siyasal, sosyal ve ekonomik alanlarda yaşadığı sıkıntılı dönemlerden siyasi yöneticilerinin güçlü iradeleri ve karakterlerine bağlı olarak kurtulabilme başarısı gösteren Rus toplumu, Rus siyasi tarihinin kırılma noktalarından biri olan Sovyetler Birliği'nin yıkılması sonrasında, Rusya Federasyonu'nun güçlü bir devlet olabilme potansiyelini de güçlü yöneticilerin varlığında aramaktadırlar. Bu bakımdan Rus siyasi kültüründeki güçlü devlet olabilme motivasyonunun, tarihsel süreçte güçlü liderlerin etrafında şekillendiği söylenebilir. Nitekim bu eser de; Rusya'da güçlü bir siyasi aktör olan Vladimir Putin'in bilinmeyenlerle dolu yaşam öyküsüne, dünyanın iki süper gücünden biri olan Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında yıkılmasından sonra yasal mirasçı olarak kurulan Rusya Federasyonu'nun içine düştüğü siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel buhrandan ve küresel sisteme adaptasyon (geçiş) sürecinin sancularından kurtulma arayışlarına, Rus halkının yeniden güçlü devlet olabilme arzularını Vladimir Putin odağında gerçekleştirme isteklerine ve Putin'in “demir yumruk” olarak Rusya'da neden ve nasıl güçlü bir siyasi aktör haline geldiğine odaklanmaktadır. Bu bakımdan eser; *Vladimir Putin'in Biyografisi*, *Putin Öncesi Rusya Federasyonu'nun Genel Görünümü* ve *Putin'in Rusya Federasyonu'nda Güçlü Bir Siyasal Aktör Haline Gelmesinin Nedenleri* olmak üzere üç ana bölümden ve diğer alt başlıklardan oluşmaktadır.

Eserin *Giriş* bölümünde Ağır, Rusların tarih sahnesinde büyük devletler kurduklarını ve Rus siyasi tarihinin önemli dönüm noktalarının, Çarlıklar Dönemi'nin 1917 Bolşevik Devrimi'yle son bulmasının ardından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) kurulması ve 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla Rusya Federasyonu'nun kurulması olduğunu, ifade ederek bu devletlerin kuruluş ve yıkılış dönemleri olduğuna dikkat çekmektedir. Rus siyasi tarihinin biçimlendirdiği siyasal kültürün, Rusların tarih boyunca kurdukları güçlü devletlerin güçlü liderler aracılığıyla var olduğu düşüncesi etrafında şekillendiğini belirten yazar, Vladimir Putin'in Rus toplumunun onurunu kurtardığını ve Rus halkı tarafından Rusya'nın kaderi olarak görüldüğünü vurgulamaktadır. Yazar ayrıca, literatürde Putin ile ilgili çalışmaların genelinde kaynak yetersizliğine dair yapılan şikayetlere yönelik olarak diğer çalışmalara yol göstermesi amacıyla giriş bölümünde konu ile ilgili yazılmış temel eserlere de yer vermektedir.

Eserin, *Vladimir Putin'in Biyografisi* başlığını taşıyan ana bölümünde; Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, çocukluktan gençlik dönemine, arkadaş çevresi ve okul hayatına ve Rus Gizli Servisi'nden (KGB) siyasi hayata uzanan meslekî kariyerine ilişkin tüm yaşam öyküsü günümüze kadar detaylı şekilde ele alınmaktadır. Yazar, kitapta Putin'in merak edilen yaşamını detaylarıyla birlikte ortaya koyarken aynı zamanda Rus toplumunun sosyo-kültürel yapısını yansıtmakta ve Rusya'nın içinde bulunduğu siyasal ve ekonomik durumu da gözler önüne sermektedir. Bu açıdan eser, yalnızca bir lider biyografisinden ziyade Rusya'nın tarihsel süreçte siyasal, sosyal ve ekonomik yapısına, devlet anlayışına ve Rus toplumunun psikolojik zihin dünyasına

* Araştırma Görevlisi, İnönü Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Malatya/Türkiye, E-Posta: mehmetemin.guven@inonu.edu.tr, Orcid:0000-0001-9863-5212.

da ışık tutan önemli veriler sunmaktadır. Yazar, bu bölümde doğrudan anlatımlara sıklıkla yer vererek verilerini desteklemekte ve anlatımını güçlü kılmaktadır.

Eserin, *Putin Öncesi Rusya Federasyonu'nun Genel Görünümü* başlıklı diğer ana bölümünde; dönemin süper gücü olan Sovyetler Birliği'nin ardılı olarak Rusya Federasyonu'nun yeni bir devlet olarak kurulmasıyla siyasi, ekonomik ve sosyal birçok zorlukla mücadele ettiğinin altını çizen yazar, sosyo-psikolojik açıdan en büyük zorluğun ise yaşanan gelişmeler sonrası Rus halkının gururlarının incinmesi olduğunu vurgulamaktadır. 20. yüzyılın başından SSCB'nin dağılmasına kadar geçen sürede Rus halkının tarihsel hafızasında önemli yer eden ve silinmeyecek travmatik olaylara ve gelişmelere değinen yazar, bu tarihsel süreçte Rusya'nın genel panoramasını *Siyasal Görünüm, Ekonomik Görünüm ve Toplumsal Görünüm* alt başlıklarıyla ele alarak irdelemektedir.

Yazar, *Siyasal Görünüm* başlığı altında; SSCB'nin son dönemlerinde Mihail Gorbaçov'un ülkesinin dünyayla entegre olma çabalarının, perestroika ve glasnost politikalarının, kısmen başarılı olduğunu ve Rusya Federasyonu'nun kurulmasıyla Boris Yeltsin'in sorunlu siyasi yönetiminin mevcut sorunları daha fazla derinleştirdiğini ifade etmektedir. *Ekonomik Görünüm* bölümünde yazar, SSCB'den itibaren kronikleşen merkezi planlama anlayışının ve kolektif ekonomik sistemin, kendini yenileyememe sorunlarıyla birlikte SSCB'nin sonunu hazırladığını belirtmekte ve yenileşme hareketlerinin meydana getirdiği piyasa ekonomisi anlayışı ve özelleştirme stratejilerinin doğru yürütülememesi sonucunda Rus ekonomisi ve siyasasının oligarklar sorunuyla karşı karşıya kalması arasında nedensellik ilişkisi kurmaktadır. *Toplumsal Görünüm* başlığı altında ise yazar, siyasi ve ekonomik sorunların önemli toplumsal sorunlara yol açtığını ve sorunların birbirleriyle matruşkasal bir ilişkiye sahip olduğunun vurgusunu yapmaktadır. Ayrıca yazar, Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle kimliksel arayış/çatışma içerisine giren ve modernleşme sancıları yaşayan Rus toplumunun, Ortodoks inancını kimliklerinin bir parçası haline getirerek kimlik sorununu aşmaya çalıştıklarını belirtmekte ve toplumsal değişimlerin Rus toplumu üzerindeki etkileri üzerinde durmaktadır.

Eserin, *Putin'in Rusya Federasyonu'nda Güçlü Bir Siyasal Aktör Haline Gelmesinin Nedenleri* başlıklı son ve en kapsamlı bölümünde ise Ağır, Yeltsin'in halefi olarak yönetime geçen Vladimir Putin'in güçlü lider imajını kazanma sürecini analiz etmektedir. Putin'in iktidara gelmesiyle Rusya Federasyonu'nun yeni bir döneme girdiğini belirten yazar, Putin'in Rus toplumunun tarihsel süreçte kronikleşen siyasi, sosyal ve ekonomik sorunlarına yönelik çözüm politikaları ve başarılı uygulamalarının Putin'in yükselişine katkı sağladığının altını çizmektedir. Ayrıca yazar bu bölümde, Rusya'da Putin'in güçlü bir siyasi aktör haline gelmesini sağlayan nedenleri; Putin'in kişisel özelliklerinden Rus siyasi kültürüne, Çeçenistan, Gürcistan ve Kırım olaylarından oligarklarla mücadelelere, merkezi hükümetin güçlendirilmesinden Rus ekonomisindeki olumlu gelişmelere, Rusya'nın küresel aktör olma çabalarına, Suriye'de yürütülen aktif dış politikalara ve Rus halkının incinen gururunun yeniden imar edilmesine kadar birçok siyasi, ekonomik ve sosyal faktörü bir arada değerlendirmektedir. Bu bakımdan yazarın bu çabası, bir önceki bölümde Putin öncesi Rusya'nın genel görünümüyle, Putin sonrası Rusya'nın sosyo-ekonomik ve politik genel durumu arasındaki farkın daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmakta ve eserin bir bütünlük içerisinde sürdürülmesini kolaylaştırmaktadır.

Nitekim yazar bu bölümde; Vladimir Putin'in Rusya'da güçlü bir siyasi aktör olarak yükselişinde Putin'in sahip olduğu kişilik özelliklerinin (ketum, akılcı ve muhafazakâr) ve KGB kariyeri süresince edindiği deneyimlerin önemli bir yeri olduğunu ve bu özelliklerinin Putin'in karar alma süreçlerinde pragmatik davranışlar sergilemesinde etkili olduğunu belirtmektedir. Putin'in göreve geldikten sonra uyguladığı politikalarla ve gerçekleştirdiği çalışmalarla, Rus siyasi kültürünü şekillendiren güçlü devlet imajını ve Rus halkının özlem duyduğu tarihten gelen güçlü lider-güçlü devlet algısını yeniden canlandırdığını ileri sürmektedir. Ayrıca Putin'in merkezi hükümeti güçlendirmeye dönük çabalarının ve ekonomideki iyileşmelerle birlikte oligarklara karşı kazandığı başarıların, Rusya'nın iç egemenliğine ve Putin'in yükselişine yaptığı etkiler üzerinde duran yazar, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Putin'in özellikle Çeçenistan ve Kırım olaylarına yönelik politikaları ve müdahaleleriyle Rusya'nın tekrar bütünlüğünü korumaya yönelik stratejiler geliştirmesinin ve yine Suriye'ye yönelik politikalarıyla Rusya'nın küresel bir aktör olma çabalarının,

Rusya’da ve dünya siyasetinde Putin’in güçlü bir siyasal aktör olarak yükselişine katkılarını tartışmaktadır.

Ağır’ın Orion Kitabevi’nde yayımlanan ve toplam 124 sayfalık bu eseri, ele aldığı konusu ve yoğun içeriği bakımından yazın alanına önemli katkılar sağlamaktadır. Eser, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve onun siyaseti hakkında merak edilenlere ışık tutan önemli veriler sunmaktadır. Eser aynı zamanda kaynakçası ve yazarının metin içindeki referanslarıyla Putin ve Rusya ile ilgili yapılacak diğer çalışmalara ve araştırmacılara da yol gösterici niteliğe sahiptir. Yazarın, Vladimir Putin’in Rusya’da güçlü bir siyasal aktör olarak yer almasını konjonktür içerisinde nedenleriyle birlikte değerlendirebilmesi, Putin özelinde Rus toplumunun siyasal, sosyal ve ekonomik yapısını tahlil edebilmesi ve akıcı anlatımı, eserin güçlü yanlarını oluşturmaktadır. Ancak eserin *Putin’in Rusya Federasyonu’nda Güçlü Bir Siyasal Aktör Haline Gelmesinin Nedenleri* başlıklı bölümünde nedenlerin kronolojik olarak verilmemesi ve eserin sonuç bölümünde Putin’i güçlü kılan nedenlerin tekrar ele alınması eserin akışını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca yazım kuralları açısından kısmi hataların ve düzenlenebilir eksikliklerin bulunması, bazı terim ve kuruluş adlarının açıklamalarının (dipnotların) verilmemesi ve tercih edilen metin içi kaynakça gösteriminin okuma dikkatini dağıtması gibi hususlar ise eserin zayıf yönlerini oluşturmaktadır.

Nihai olarak eser; dili, niteliği ve sahip olduğu zengin içeriğiyle alanında özgün bir çalışma olarak literatürdeki yerini almıştır ve akademik ya da akademi dışındaki çevrelerce de rahatlıkla okunabilecek değerinde kıymetli bir eser olarak yerini uzun yıllar koruyacaktır. Mamafih yazarın, eserin güncel basımlarında içeriğin zenginleştirilmesine yönelik olarak; Vladimir Putin’in Rusya’nın iç ve dış politikalarında Rus kamuoyunun rızasını ve desteğini kazanmaya yönelik uyguladığı iletişim ve halkla ilişkiler stratejilerine yer vermesinin, Putin özelinde Rus dış politikasını ele almasının, Rusya-Ukrayna krizine ayrı bir başlık açarak neden-sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirmesinin ve anlatım betimleyiciliğini fotoğraf ve resimlerle desteklemesinin, eserin mevcut niteliğine, önemine ve kapsamına olumlu katkılar yapacağı düşünülmektedir.